

I. Open brief aan de Minister van Justitie over de hervorming van het strafrecht

Aan de heer Minister van Justitie
Poelaertplein, 3
1000 - BRUSSEL

Leuven, 2 mei 1980.

Mijnheer de Minister,

Ondergetekenden, leden van de Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie van de Rechtsfaculteit van de K.U. Leuven – bestaande uit sociologen, psychologen, juristen en criminologen, die allen een leer en/of onderzoeksopdracht hebben m.b.t. de strafrechtsbedeling – hebben met de grootste belangstelling kennis genomen van het Verslag van de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek over de voornaamste grondslagen van de hervorming.

Zij gaan dan ook graag in op uw verzoek om U hun bedenkingen over dit verslag kenbaar te maken; niet in het minst omdat zij er zich bewust van zijn omwille van de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid, verbonden aan hun statuut van universitair, stelling te moeten nemen in een zo belangrijke aangelegenheid als de herziening van het Strafwetboek.

De hierna volgende bedenkingen zijn dan ook geen vrijblijvende randbemerkingen bij een oppervlakkige lectuur van het verslag. Het zijn weloverwogen reflexies, gesteund op een praktische en wetenschappelijke vertrouwdheid met het problemenveld van het strafrecht, gesteund ook op een grondige studie van het verslag en op een vergelijking ervan met gelijkaardige beginselverklaringen rond strafrechtshervorming in het buitenland.

De eindappreciatie over dit verslag kan als volgt geformuleerd worden: dit verslag is ondermaats gebleven en alsdusdanig de uitdrukking van een onvermogen om aan de werkzaamheden de nodige diepgang te geven die redelijkerwijze i.v.m. een zo belangrijke opdracht verwacht mocht worden, en dit zowel op het vlak van de methode, als op het vlak van de probleemanalyse en de voorgestelde probleemoplossingen.

Een dergelijke strenge beoordeling dient uiteraard verantwoord te worden. De grondslag van deze beoordeling berust in de opdracht die aan de commissie werd toevertrouwd, en de beoordeling zelf vloeit voort uit een confrontatie tussen de opdracht en de resultaten van de werkzaamheden. Blijkens het verslag aan de Koning had de Commissie tot taak een voorontwerp van wet, houdende een nieuw Strafwetboek, voor te leggen, op grond van een fundamentele herdenking van de algemene beginselen van het strafrechtsbeleid in dit land. Wanneer men de kwaliteit

van de werkzaamheden van de Commissie meet aan de resultaten, komt men tot het besluit dat er een enorme kloof bestaat, tussen de omvang en de complexiteit van de problemen die zich momenteel in en rond de strafrechtsbedeling stellen, en het schaarse problemenpakket dat in het rapport wordt aangeraakt en het oppervlakkige niveau waarop deze problemen worden benaderd. Deze kloof kan o.i. in belangrijke mate teruggevoerd worden tot de indekwaatheid van de methode die de Commissie gevolgd heeft om de haar gegeven opdracht aan te pakken.

a. Overwegingen betreffende de gevolgde werkwijze

1. Het meest opvallende gebrek in de methode bestaat hierin, dat de Commissie verwaarloosd heeft, alle beschikbare informatie die m.b.t. het huidig strafrechtsbeleid voorhanden is te mobiliseren: informatie onder de vorm van ervaringen, denkbeelden, visies en probleempercepties van alle actorengroepen die in de strafrechtsbedeling betrokken zijn (politie, hulpverleners, vrijwilligers, verstrekkers van rechts-hulp in de meest ruime zin, personeel van de gevangnissen... en niet in het minst ook het justitiecliënteel zelf); informatie ook onder de vorm van wetenschappelijke kennis, minstens het huidig kennisbestand in de criminologie. Omdat men dit heeft verwaarloosd heeft de overdominantie binnen de commissie van strafjuristen, en daarbinnen van de 'rechtsgeleerden', diepe sporen nagelaten in de door de commissie opgestelde problemeninventarisatie, die overgestoffeerd is met technisch-juridische problemen. Dat dit uiteraard repercussies heeft op het niveau van de probleemanalyse en probleemoplossing, spreekt vanzelf. Als voorbeeld moge hier verwezen worden naar de bespreking van het gebruik van wapens door agenten van de openbare macht, die laat uitschijnen dat het probleem vooral zijn oplossing moet krijgen vanuit de constructie van een nieuwe rechtvaardigingsgrond, alsof de opleiding en de vorming van de politie terzake niet minder betekenisvol is.

2. Een belangrijk gevolg van de gesignaleerde gebrekkige werkmethode is, dat talloze probleembenaderingen en genuanceerde kritieken op het huidige strafrechtsbeleid buiten het blikveld gehouden worden en dat criminologisch zeer controversiële themata gladgestreken worden; hier moet in het bijzonder verwezen worden naar de oppervlakkigheid waarmede in dit rapport gewerkt wordt met de wetenschappelijk reeds sinds decennia lang uitgediepte themata als: generale preventie, speciale preventie, gevaarlijkheid van de dader, individualisering, humanisering en conflictoplossing.

3. Blijkens het Verslag aan de Koning is de commissie samengesteld op grond van het beginsel van de representativiteit. Ongeacht het feit dat niet alle actorengroepen die in de strafrechtsbedeling betrokken zijn in de commissie vertegenwoordigd zijn, heeft het principe van de representativiteit niet gespeeld. Uit het verslag blijkt geenszins dat er kennis werd genomen van de dikwijls zeer verschillende probleempercepties van de advocatuur, parket en zetelende magistratuur, onderling, en binnen elk van deze actorengroepen; dit geldt uiteraard ook voor de ondervertegenwoordigde 'groep' (?) van criminologen. Men krijgt daardoor niet alleen de indruk dat ieder lid van de commissie 'in eigen naam' of 'voor eigen rekening' heeft gewerkt; het niet functioneren van de representativiteit heeft vooral voor gevolg dat er talloze niet ter discussie gestelde 'probleemdefinities' gaan ontstaan.

4. De geringe openheid van de commissie voor de talloze problemen van zoveel

actoren binnen de strafrechtsbedeling weerspiegelt zich dan ook in de geringe toegankelijkheid van het rapport voor anderen dan juristen. Het is dientengevolge ook moeilijk voor niet-juristen het gesprek met de commissie aan te gaan, omdat het rapport op een andere golflengte uitzendt dan de golflengte waarop zoveel actoren zijn afgestemd. Zodoende blijft de cirkel gesloten.

5. Een niet minder opvallend tekort is het ontbreken van een consistente visie op de instrumentele mogelijkheden en beperktheden, meer bepaald op de functionele waarde van een strafwetboek. Wanneer men een nieuw strafwetboek wil scheppen, als een instrument van een vernieuwde criminele politiek, dan dient men zich tevens te bezinnen over de structurele, organisatorische, sociaal-psychologische, idee-matige... voorwaarden die vervuld moeten worden wil dit instrument gehanteerd kunnen worden in functie van nieuwe beleidsopties. Gebeurt dit niet, dan bestaat er geen enkele garantie dat het hanteren van een nieuw instrumentarium daadwerkelijk tot een nieuwe praxis aanleiding zal geven. Het is niet omdat het sanctiepakket vernieuwt, dat er een nieuwe straftoematingspraxis zal ontstaan. In dit verband had de commissie ook een aantal standpunten moeten innemen betreffende het vervolgingsbeleid, het seponeringsbeleid, de strafuitvoering – , kortom over het 'strafproces' als de specifieke context waarbinnen het materiële strafrecht geactualiseerd wordt. Door deze context buiten het gezichtsveld te houden, situeren de voorstellen van de commissie zich in een leegte, en wordt de illusie gewekt dat men door de hervorming van strafwetten alleen, de hervorming van de strafrechtsbedeling wezenlijk kan beïnvloeden.

b. Overwegingen betreffende het niveau van probleemanalyse en de probleemoplossing

1. De probleemanalyses zijn uitgevoerd in een dominant *judicentrisch* perspectief: door een overwegend rechtstechnische benadering, wordt de hoofdadressant van de tekst van het rapport diegene die wij metaforisch de 'strafrechter' zullen noemen: eenieder die op één of andere wijze betrokken is in het juridisch kwalificatieproces en in het juridisch straftoematingsgebeuren.

2. Voornoemd judicentrisch perspectief verdrukt de voor de strafrechtsbedeling minstens zo belangrijke probleem perspectieven als het sociologische, het psychologische, het economische, het criminologische, het decisionistische...

3. Het juridisch – judicentrisch perspectief verhindert daarenboven dat de maatschappelijke betekenis van juridische begrippen en constructies binnen het blikveld worden gebracht. Zo blijft het veelvoorkomend begrip: 'openbare orde' een begrip dat juridisch-normatief ingevuld kan worden, zonder dat onderliggende maatschappelijke conflicten geëxpliciteerd moeten worden.

4. De Commissie heeft bewust nagelaten standpunt te kiezen in een aantal materies op grond van de overweging dat zij een 'politiek' karakter hebben of 'te controversieel' zijn: voorbeelden hiervan zijn de al dan niet handhaving van de jury, de vruchtafdrijving en de toestemming van de minderjarige in seksuele aangelegenheden. De zogenaamde bekommernis om zich niet uit te spreken over der-

gelijke 'politiek' geladen of 'controversiële' themata is slechts een alibi voor een vruchtmisdrijf: de door de commissie opgenomen taak is immers wezenlijk een politieke aangelegenheid, wat maar al te duidelijk blijkt uit de talloze beslissingen die zij neemt omtrent al dan niet strafbaar te stellen gedrag. Het is daarenboven betreurenswaardig dat de commissie nog geen duidelijk standpunt heeft ingenomen in maatschappelijk zo belangrijke thema's als strafbaarheid van de rechtspersonen en de reeds zo lang bekritiseerde wetgeving betreffende het sociaal verweer.

5. Verder kan ook gewezen worden op de talloze tegenspraken die in het rapport verscholen zitten, en die uiteindelijk verklaard kunnen worden vanuit een gebrek aan consistente visie op strafrechtsbeleid. Enkele voorbeelden mogen dit illustreren. Nu eens wordt de gevaarlijkheid van de dader het centrale begrip bij constructies van bepaalde rechtsfiguren (vb. strafbare poging), dan weer overheerst de strekking tot individualisering vanuit de specifieke behoeften van de delinquent (cfr. de criteria van straftoemeting), die dan weer tegengesproken wordt bij de opbouw van de rechtsfiguur van de dwaling (waarbij gerefereerd wordt naar de *bonus familias*). De overdreven aandacht die besteed wordt aan het begrip 'opzet' staat niet in verhouding tot de relatieve oppervlakkigheid waarmee de straftoemeting behandeld wordt, die dan toch de uiteindelijke beslissingscontext is waarbinnen de vraag naar het belang van het onderscheid tussen opzettelijke en onopzettelijke delicten beslecht moet worden.

6. Empirische gegevens en resultaten van onderzoek worden zeer selectief aangevend: door dit recupererend, selectief gebruik van onderzoeksgegevens, wordt de kans gemist om de rijkdom van beschikbare gegevens te gebruiken om enige diepgang aan de probleemanalyses te geven. Het gaat niet op het systeem van de dagboetes te verwerpen, o.m. op grond van de negatieve ervaringen van Denemarken met dit systeem, wanneer men weet dat in Denemarken het dagboetesysteem slecht functioneert, maar dat er andere landen zijn, zoals Zweden bijvoorbeeld, waar het systeem zeer behoorlijk werkt.

Er zijn uiteraard nog veel méér dan bovenstaande bedenkingen bij het verslag te formuleren. Maar waar het ons in dit schrijven op aankomt is, U in ondubbelzinnige bewoordingen kenbaar te maken, dat er van een fundamentele herdenken van ons strafrechtsbeleid en het scheppen van een daartoe adequaat juridisch instrumentarium geen sprake kan zijn, zolang men op de ingeslagen weg voortgaat. I.p.v. voor een fragmentarische, dominant juridische aanpak, pleiten wij voor een *integrale multidisciplinaire aanpak*. I.p.v. voor een commissie die slechts op bepaalde tijdstippen aan het hervormingswerk kan bouwen, pleiten wij voor een bestendige opdracht aan een commissie die *full-time* kan functioneren. I.p.v. voor een commissie, die meent zelf al het hervormingswerk te moeten formuleren, pleiten wij voor een Commissie die veeleer een *coördinerende rol* vervult, die haar opdracht delegeert naar eenieder die zinvol in het hervormingswerk kan betrokken worden... en die valoriseert wat nu reeds aan relevante informatie en hervormingsdenkbeelden beschikbaar is.

Ondergetekenden, zijn graag bereid constructief mede te werken aan de hervorming van de strafrechtsbedeling, die meer dan ooit en fundamenteel herdacht dient te worden. Omdat de inhoud van deze brief alle justiciabelen kan aanbelangen,

hebben wij besloten aan de redactieraad van Panopticon te verzoeken deze brief in het tijdschrift te publiceren.

Met de meest oprechte hoogachting.

L. Walgrave, docent

M. Ronse, assistente

J. Goethals, wetenschappelijk medewerker

L. van Outrive, gewoon hoogleraar

F. Hutsebout, assistent

P. Geerts, gewetensbezwaarde

P. Ponsaers, assistent

N. Vettenburg, wetenschappelijk medewerker

T. Peters, docent

L. Dupont, docent

C. Fijnaut, lector

R. De Cuyper, gewetensbezwaarde

J. van Kerckvoorde, buitengewoon docent

II Doelstellingen en activiteiten van de studiegroep pedofilie

Pedofilie is een psychiatrische vakterm, die zowel wordt gebruikt om een concreet gedrag, als om een gerichtheid of aard aan te duiden of te suggereren, namelijk deze die er door gekenmerkt wordt dat het zich aangetrokken voelen tot kinderen – ook in seksuele zin – als erg belangrijk wordt ervaren. Het is deze als problematisch ervaren erotische dimensie in de oudere/jongere-verhoudingen die een tiental jaren geleden aanleiding was tot de oprichting van de Studiegroep Pedofilie.

Doelstellingen

In de loop der jaren heeft de Studiegroep Pedofilie haar oorspronkelijk opzet, namelijk de bestudering van deze erotische dimensie, uitgebreid tot diverse aspecten van de oudere/jongere-relaties. Zo wordt naast het seksuele aspect steeds meer aandacht besteed aan dimensies als autoritair versus democratisch, open versus gesloten, machtsaspecten, respect van de eigenheid, empathie, rechten van de minderjarigen, enz....

Door deze uitbreiding van haar interesseveld drukt de Studiegroep uit dat ze zich niet alleen maar wil inzetten voor het vergroten van de verdraagzaamheid tegenover een als beperkt voorgestelde groep mensen die een speciale neiging hebben tot seksueel contact met kinderen. De Studiegroep is van mening dat bij elke relatie alleen de vrije wil en het genoegen over en weer mogen bepalen hoe mensen met elkaar willen omgaan, ook als het gaat om de relaties tussen volwassenen en kinderen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat ieder mens, dus ook ieder kind, het waard is voor vol te worden aangezien, juist ook op het terrein van de lichamelijke en emotionele intimiteit.

Organisatie

De Studiegroep Pedofilie bestaat uit personen – pedofielen en niet-pedofielen – die